

RAPPORT
**NATURVÄRDESBEDÖMNING AV
VÄSBYÅN**

KONCEPT
2019-07-03

UPPDRAG 276430, Restaurering södra Väsbyån

Titel på rapport: Naturvärdesbedömning av Väsbyån

Status: Koncept

Datum: 2019-07-03

MEDVERKANDE

Beställare: Upplands Väsby kommun

Kontaktperson: Jonatan Skoot

Konsult: Tyréns AB

Uppdragsansvarig: Anders Larsson

Handläggare: Henrik Schreiber, Mia Sklenar

Kvalitetsgranskare: Henrik Schreiber

REVIDERINGAR

Revideringsdatum ÅR-MÅN-DAG

Version: X.Y exv. 1.0

Initialer: Namn, Företag

Uppdragsansvarig: Anders Larsson

Datum: 2019-07-03

Handlingen granskad av: Henrik Schreiber

Datum: 2019-07-02

SAMMANFATTNING

Längs Väsbyåns sträckning mellan Edssjön och Oxundasjön i Upplands Väsby kommun finns flera utvecklingsplaner. Tyréns AB gavs i uppdrag att ta fram ett förbättrat planeringsunderlag för projekten genom att göra en naturvärdesbedömning av Väsbyån samt undersöka om det finns större vattensalamander i en handfull dagvattendammar i det område som omfattas av projekt Restaurering av södra Väsbyån.

En kartering av den fysiska miljön samt inventering av stormusslor och större vattensalamander utfördes den 23 maj 2019. Åns fysiska miljö och växtarter bedömdes okulärt med start vid åns utflöde i Oxundasjön, och därefter uppströms mot Edssjön. Naturvärden bedömdes på fältnivå med detaljeringsgrad medel enligt standard för naturvärdesinventering (SIS SS199000:2014). Metoden för inventering av större vattensalamander följde Naturvårdsverkets standardiserade metodik för inventering av salamander "Visuell observation med hjälp av lampa".

Biotopkarteringen av Väsbyån visar att merparten av åns lopp och närområde är påverkat av omgrävning, uträtning och olika typer av markanvändning. Vattendragets bredd, djupförhållanden, strömhastighet och bottenstrukturer är mycket homogena vilket begränsar antalet och mängden av livsmiljöer för olika arter. I åns närområde saknas svämplan och förekomsten av trädbevuxna kantzoner är längs flera sträckor begränsad. Vattendragets storlek bidrar emellertid till att det finns livsmiljöer för fisk, musslor och andra vattenlevande arter under hela året. Vid musselinventeringen påträffades levande musslor vid en av tre inventeringsplatser. Antalet musslor som fiskades upp var relativt få och tätheterna på botten bedöms vara låga.

Väsbyån bedöms ha ett påtagligt naturvärde till följd av dess funktion för fisk, musslor och växter. De två strömsträckorna i ån bedöms ha potential som rekryteringsmiljö för fisk, främst asp. Kulverterade delar av ån bedöms ha lågt naturvärde på grund av låg grad av naturlighet och brist på sådana ekologiska funktioner som normalt förekommer i ett vattendrag.

Vattensalamander påträffades inte i dagvattendammarna i södra delen av Väsbyån, och förutsättningar för arten bedömdes som ogynnsamma.

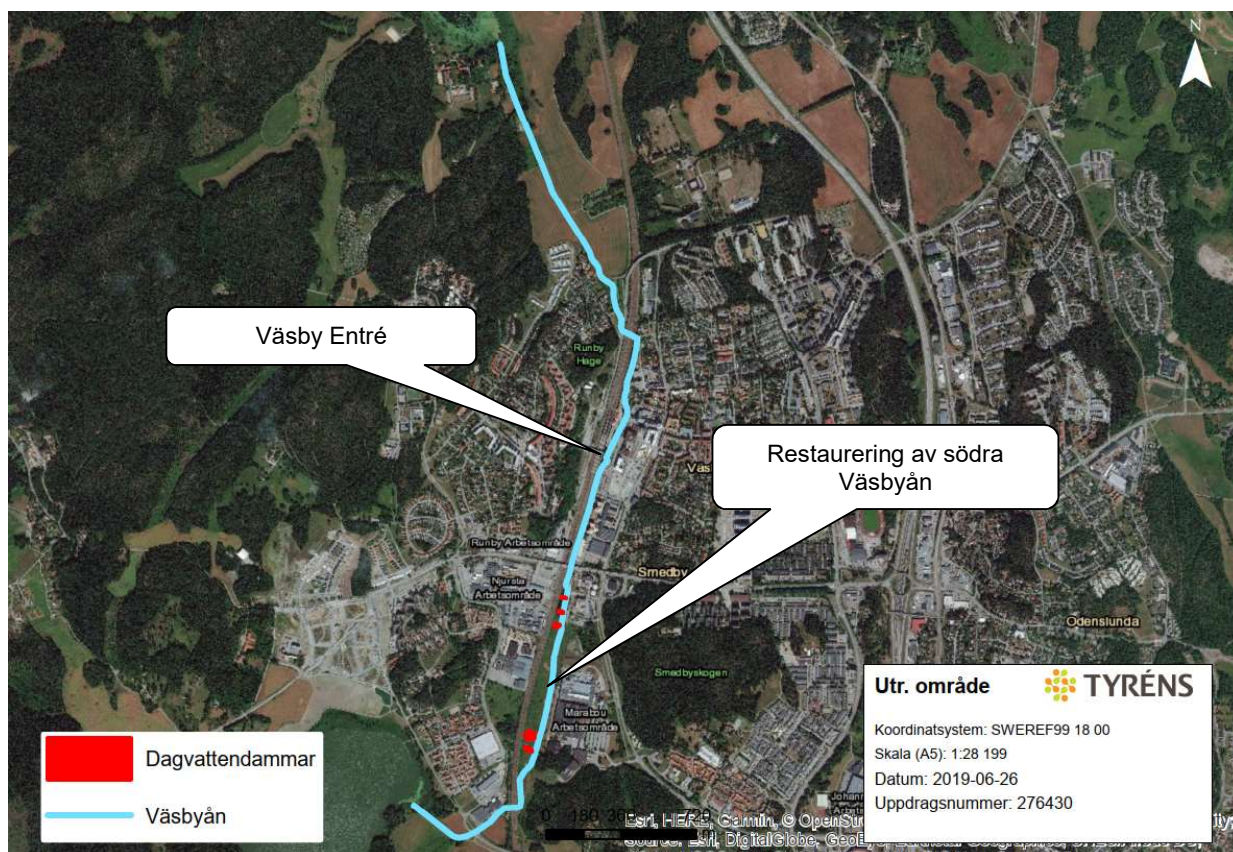
Osäkerheten i bedömningarna bedöms som liten.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	BAKGRUND	5
2	METODER	6
	2.1 ARBETSMOMENT VID NATURVÄRDESINVENTERING.....	6
	2.2 METODIK FÖR BEDÖMNING AV NATURVÄRDE	8
	2.3 INVENTERING AV STÖRRE VATTENSALAMANDER.....	10
3	OMRÅDESBESKRIVNING	11
	3.1 STRÄCKA 1	12
	3.2 STRÄCKA 2	13
	3.3 STRÄCKA 3	13
	3.4 STRÄCKA 4	14
	3.5 STRÄCKA 5	15
	3.6 STRÄCKA 6	17
4	VÄSBYÅNS NATURVÄRDE	18
	4.1 BIOTOPVÄRDE.....	18
	4.2 ARTVÄRDE.....	19
5	NATURVÄRDEN I KULVERTERADE DELAR AV VÄSBYÅN	21
	5.1 BIOTOPVÄRDE.....	21
	5.2 ARTVÄRDE.....	21
6	STÖRRE VATTENSALAMANDER	22
	6.1 OMRÅDESBESKRIVNING DAGVATTENDAMMAR	22
	6.2 RESULTAT AV INVENTERING.....	22
7	OSÄKERHET I BEDÖMNINGARNA	23
	7.1 NATURVÄRDEN I VÄSBYÅN.....	23
	7.2 INVENTERING AV STÖRRE VATTENSALAMANDER.....	23
8	SLUTSATSER	23
9	REFERENSER	25

1 BAKGRUND

Längs Väsbyåns sträckning mellan Edssjön och Oxundasjön i Upplands Väsby kommun finns flera utvecklingsplaner. Bland annat pågår projektet Väsby Entré, som innebär att en ny stadsdel med bostäder, kontor, handel och service ska byggas invid Upplands Väsby station¹. Söder om detta projekt pågår ett arbete med restaurering av södra Väsbyån (Figur 1). Föreliggande utredning syftar till att ta fram ett förbättrat planeringsunderlag genom att göra en naturvärdesbedömning av Väsbyån samt undersöka om det finns större vattensalamander i en handfull dagvattendammar i det område som omfattas av projekt Restaurering av södra Väsbyån. Utredningen har genomförts av Mia Sklenar och Henrik Schreiber, Tyréns AB.

Figur 1. Väsbyåns sträckning mellan Edssjön och Oxundasjön samt inventerade dagvattendammar.

¹ Upplands Väsby kommun. 2019-03-14. <http://www.upplandsvasby.se/minisajter/vasby-entre/om-vasby-entre/snabbfakta.html>. Hämtad 2019-06-24.

2 METODER

2.1 ARBETSMOMENT VID NATURVÄRDESMONITORERING

Som underlag för naturvärdesbedömning genomfördes följande moment:

- Förstudie i kontorsmiljö.
- Biotopkartering av ån (utom kulverterad del som inventerats av Tyréns 2017).
- Inventering av stormusslor vid tre punkter.

2.1.1 FÖRSTUDIE

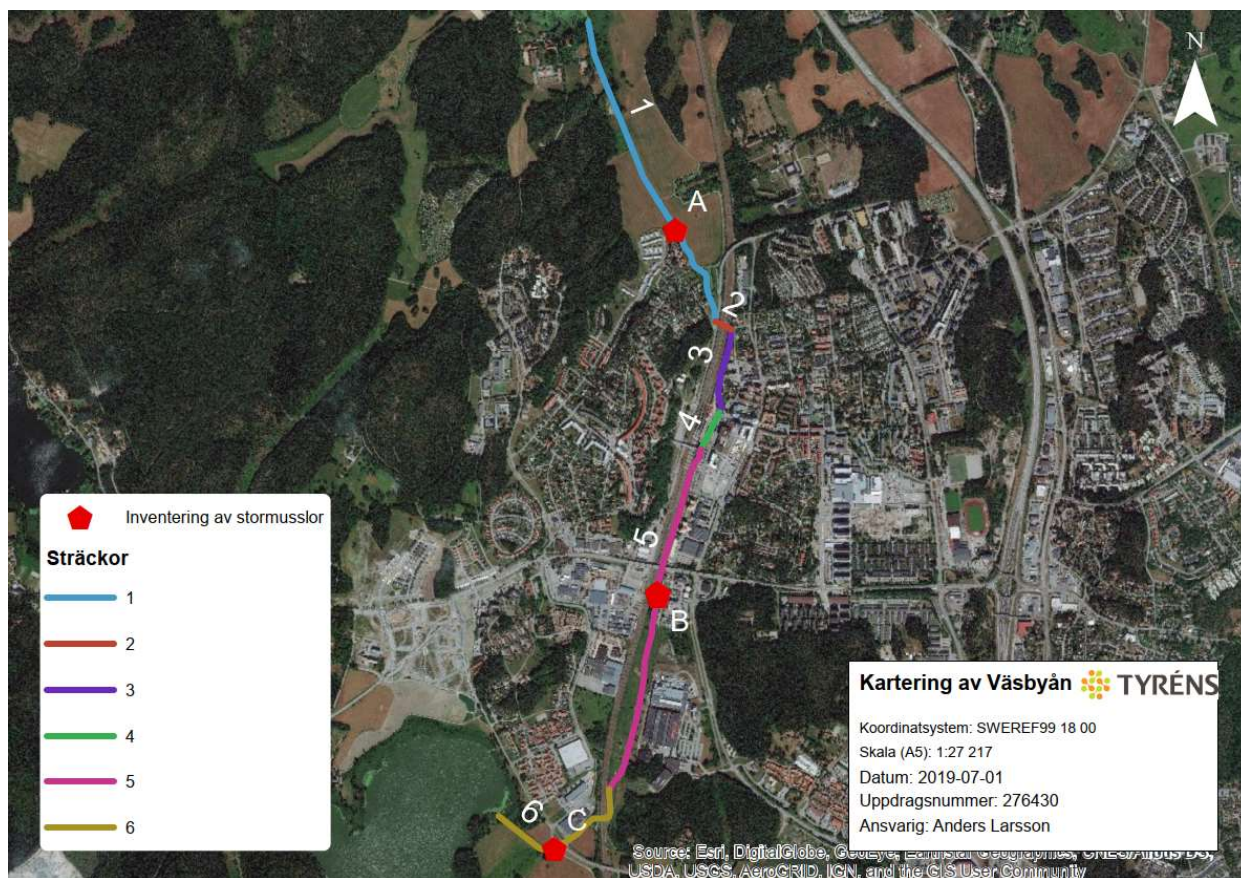
I kontorsmiljö granskades kartor och flygbilder över ån och dess närområde. En preliminär sträckindelning gjordes och fältarbetet planerades. Data eftersöktes rörande tidigare provfiske, inventeringar och undersökningar. Datakällor som kontrollerades var VISS, Musselportalen, Artportalen, Biotopkarteringsdatabasen, Svenskt elfiskeregister och Svenskt sjöprovfiskeregister.

2.1.2 BIOTOPKARTERING

En kartering av den fysiska miljön samt inventering av stormusslor utfördes den 23 maj 2019 av Henrik Schreiber och Mia Sklenar, Tyréns.

Inventeringstidpunkten inföll under medelflöde i Väsbyån. Åns fysiska miljö och växtarter bedömdes okulärt med start vid åns utflöde i Oxundasjön, och därefter uppströms mot Edssjön. Bedömningar gjordes ej i kulvert under järnvägen (sträcka 2) och i kulvert under busstorg (sträcka 4), som tidigare inventerats² (Figur 2).

² Tyréns. 2017. Limniska värden i kulvert vid Upplands Väsby tågstation.

Figur 2. Sträckor och platser för inventering av stormusslor.

2.1.3 INVENTERING AV STORMUSSLOR

Inventeringen av stormusslor genomfördes på tre platser längs åns sträckning (Figur 2). På grund av dålig sikt och stort djup var det inte möjligt att använda vattenkikare. Istället användes Lutherräfsa (Figur 3) som kastades från land, en metod som ger ett semikvantitativt mått på tätheten av musslorna. Antalet individer per art noterades.

Figur 3. Inventering av stormusslor genomfördes med hjälp av Lutherräfsa.

2.2 METODIK FÖR BEDÖMNING AV NATURVÄRDE

Naturvärdesinventering utfördes på fältnivå med detaljeringsgrad medel enligt standard för naturvärdesinventering (SIS SS199000:2014). Enligt denna metodik utgår naturvärdes-bedömningen från bedömning av dels biotopens kvalitet och sällsynthet, dels förekomst av naturvårdsarter. Det innebär att ett naturvärdesobjekt på en yta av 0,1 ha eller ett linjeformat objekt med en längd av 50 m eller mer och en bredd av 0,5 m eller mer ska kunna identifieras.

2.2.1 BEDÖMNINGSGRUND BIOTOP

Bedömningsgrunden "biotop" omfattar två underliggande aspekter; biotopkvalitet samt sällsynthet och hot. Biotopkvalitet är olika faktorer som formar biotopen, till exempel grad av naturlighet (påverkan), ekologiska processer, strukturer, element eller naturgivna förutsättningar. Med sällsynta biotoper avses biotoper som är mindre vanliga inom ett visst geografiskt område. Biotopvärdet bedöms på en fyrgradig skala; obetydligt, visst, påtagligt och högt.

2.2.2 BEDÖMNINGSGRUND ART

I bedömningsgrunden "art" ingår två aspekter; naturvårdsarter och artrikedom. Naturvårdsarter är ett samlingsbegrepp för bl.a. skyddade arter enligt artskyddsförordningen, rödlistade arter, typiska arter inom Natura 2000 och signalarter (Hallingbäck 2013). Arter som omfattas av artskyddsförordningen listas i

artskyddsförordningen, rödlistade arter finns registrerade på ArtDatabankens hemsida samt typiska arter för de i undersökningen förekommande naturtyperna finns i Naturvårdsverkets vägledningar för naturtyperna (Naturvårdsverket 2011).

Förekomst av naturvårdsarter kan i sig innebära ett bevarandevärde om deras förekomst är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Men de kan även vara känsliga arter som indikerar att miljöförhållandena är naturliga och att det finns förutsättningar för andra känsliga arter. Naturvårdsarter kan också genom sin påverkan på miljön skapa biotoper för flera andra arter vilket ökar den biologiska mångfalden.

"Art" ska bedömas utifrån antalet olika naturvårdsarter, men också arternas livskraft, samt hur starka indikatorer de är för naturvärde. Olika naturvårdsarter har alltså olika tyngd vid bedömningen.

"Artrikedom" ska bedömas utifrån artantal eller artdiversitet och är framförallt viktig bedömningsgrund i naturtyper där kunskapen om naturvårdsarter är bristfällig.

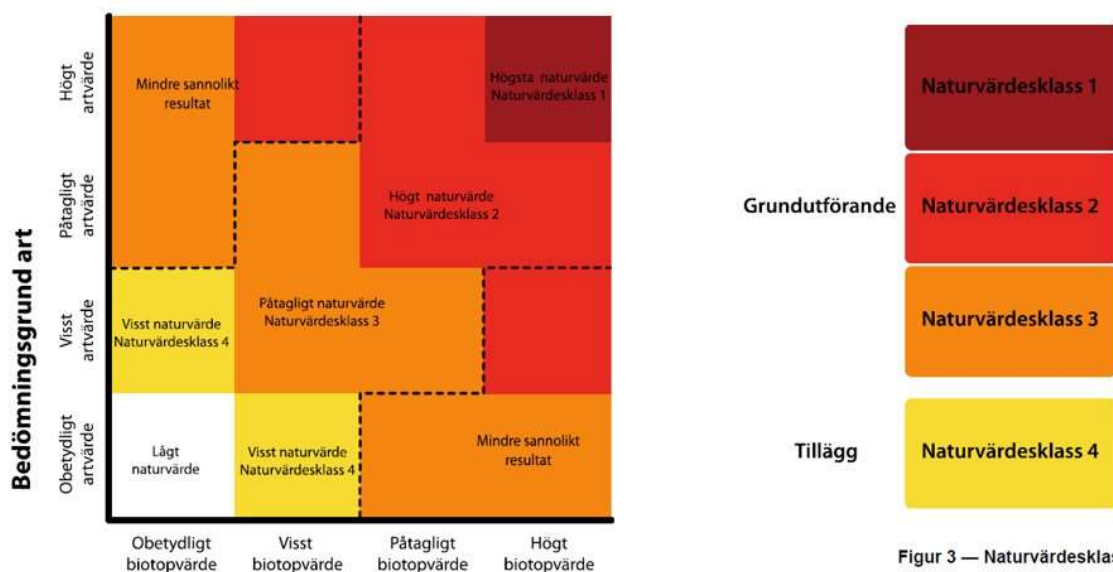
Aspekterna "art" eller "artrikedom" bedöms på en fyrgradig skala enligt obetydligt, visst, påtagligt och högt.

Utifrån bedömningsgrunderna art och biotop görs en samlad bedömning av det inventerade objektets naturvärdesklass. I standarden finns en matris som ger vägledning till inventeraren om vilken klass som ska sättas (Figur 4).

Naturvärdesklasserna uttrycks enligt SIS standard SS 199000 som:

- *högsta naturvärde*, naturvärdesklass 1, störst positiv betydelse för biologisk mångfald
- *högt naturvärde*, naturvärdesklass 2, stor positiv betydelse för biologisk mångfald
- *påtagligt naturvärde*, naturvärdesklass 3, påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald
- *visst naturvärde*, naturvärdesklass 4, viss positiv betydelse för biologisk mångfald

Kan inte inventeraren ge ett säkert resultat för naturvärdesklass anges att bedömningen är preliminär. Alla objekt med naturvärdesklass utgör naturvärdesobjekt.

Figur 4. Matris för vägledning i bedömning av naturvärdesklass.

2.3 INVENTERING AV STÖRRE VATTENSALAMANDER

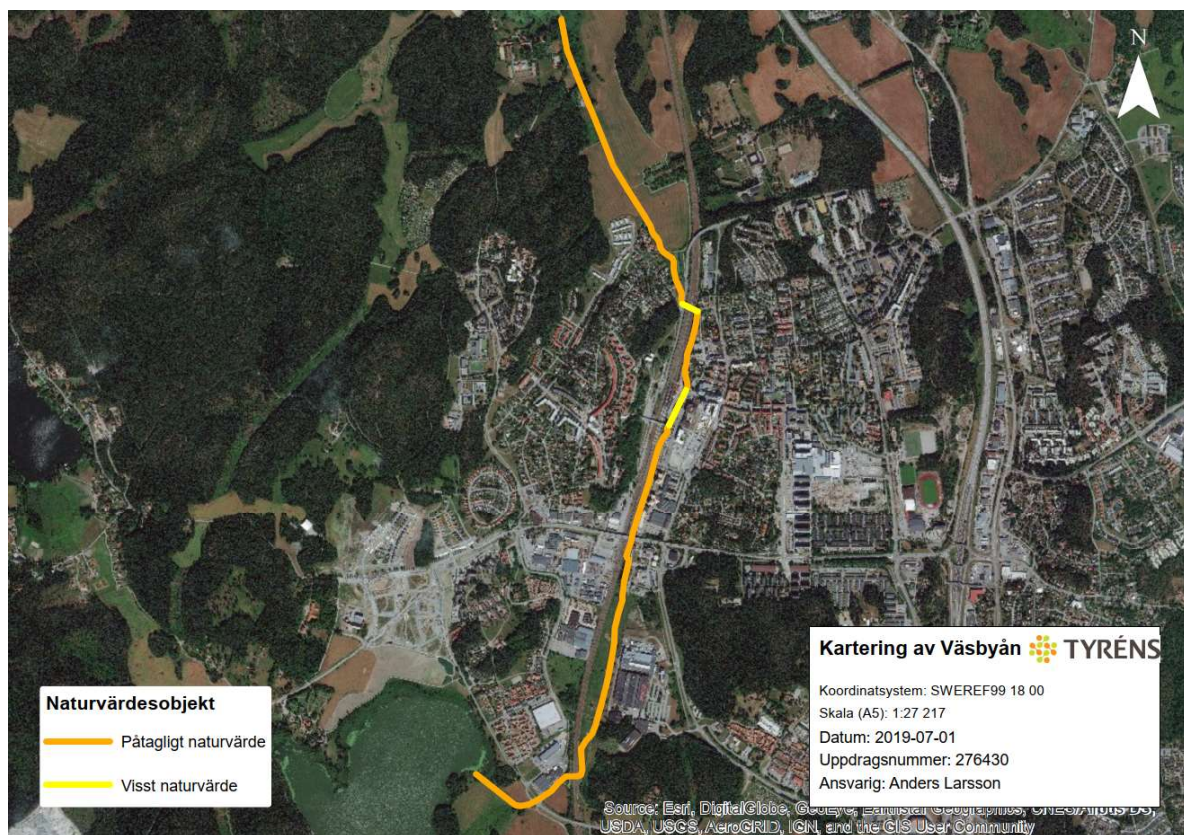
De fem dagvattendammar som finns inom utredningsområdet för projektet "Restaurering av Södra Väsbyån" inventerades med avseende på förekomst av större vattensalamander. Inventeringen genomfördes nattetid, med start kl 23 den 23 maj 2019, av Henrik Schreiber och Mia Sklenar. Metoden som användes följde Naturvårdsverkets standardiserade metodik för inventering av salamander³ "Visuell observation med hjälp av lampa".

³ Malmgren et al. Naturvårdsverket. 2005. Inventering och övervakning av Större vattensalamander. Version 1:0. 2005-04-21.

3 OMRÅDESBESKRIVNING

Inventeringsområdet utgjordes av Väsbyån mellan Edssjön och Oxundasjön. Oxundaån-Väsbyån ingår i vattenförekomst Oxundaån-Väsbyån (SE660017-161767). Sträckan Väsbyån som går mellan Edssjön och Oxundasjön är ca 4 km. Vattenförekomsten har en måttlig ekologisk status och uppnår ej god kemisk status. Utslagsgivande för klassningen av ekologisk status är måttlig status för kiselalger. Miljökvalitetsnormen är god ekologisk status 2027 och god kemisk ytvattenstatus med undantag för bromerad difenyleter och kvicksilver och kvicksilverföreningar⁴.

Utredningsområdet delades in två naturvärdesobjekt enligt standard för naturvärdesinventering, kulvertar och öppna delar av vattendraget (Figur 5). Naturvärdesobjektet som omfattar kulvertarna utgörs av naturtypen "Antropogen limnisk miljö". Övriga delar av vattendraget utgörs av naturtypen "Vattendrag".

Figur 5. Naturvärdesobjekt och bedömt naturvärde i förekommande naturtyper.

Hela inventerade sträckan av Väsbyån klassas som överfördjupat vattendrag i finkorniga sediment som ursprungligt är vattendrag i finkorniga sediment (hydromorfologiska typer Fö och Ex enligt metodik för biotopkartering av vattendrag⁵). Vattnet var relativt grumligt med begränsat siktdjup längs hela inventeringssträckan. Nedan redovisas i uppströms riktning de delsträckor som än

⁴ VISS. Oxundaån-Väsbyån. <https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA70705654> Hämtad 2019-06-25.

⁵ Länsstyrelsen i Jönköpings län. Biotopkartering vattendrag. Metodik för kartering av biotoper i och i anslutning till vattendrag. Meddelande nr 2017:09.

indelats i utifrån omgivningskaraktäristika. Beskrivningarna börjar vid åns slut i Oxundasjön och avslutas vid Edssjön där ån har sin början.

3.1 STRÄCKA 1

Åsträckan längst nedströms börjar vid åns mynning i Oxundasjön. Sträckan gränsar till tomtmark för Lövsta gård västerut samt lövskog österut. Cirka 300 meter uppströms åmynningen övergår omgivande mark till åker på båda sidor ån i ca 600 meter. Sedan tar en cirka 300 meter lång sträcka med villakvarter över på väster sida och fortsatt öppen mark på öster sida (Figur 6). En dagvattendamm (Ladbrodammen) är belägen öster om ån inom 150 meter av denna sträcka. Utlopp från dammen ansluter till ån. Järnvägen och öppen mark upptar det mesta av åns östra strand innan kulverten under järnvägen. Fler gångbroar finns längs ån, och vid den närmast järnvägen ligger det en läns. Kantzon finns längst hela sträckningen.

Ån har längst denna sträcka en medelbredd på ca 4 meter, ett medelvattendjup på 1 m. Bottensubstratet består av 5-50% grovdetritus samt 5-50% lera och 5-50% sten. Vattenvegetation bestod av flytbladsväxter (5-50%), rotade amfibiska övervattenväxter (5-50%) samt undervattensväxter med hela blad (5-50%) samt undervattensväxter med flikade blad (<5%).

Vattendraget är i första delen av denna sträcka lugnflytande (5-50%), övergår sedan i svagt strömmande (5-50%). Sträckan är beskuggad till 5-50%. Sträckan är tydligt omgrävd/rätad, men är något meandrande närmre järnvägen.

Bland växtarterna längst nerströms noterades kabbleka, hornsärv, gul näckros, vattenmynta, säv och vattenskräppa. När marken övergår till mer öppen växer topplösa, gäddnate, enstaka tågväxter och gul näckros. Närmast järnvägen observerades gäddnate, vass och gul näckros.

Figur 6. Ån längs sträckan som omgärdas av åkermark (vänster) och villatomter samt öppen mark (höger).

3.2 STRÄCKA 2

Sträcka 2 utgörs av järnvägs-kulvert med strömmande vatten och botten dominerad av stenblock och makadam. Beskuggningen är riklig och det saknas beväxning av vattenvegetation på åsträckans botten.

3.3 STRÄCKA 3

Sträckans nedre del, från järnvägs-kulverten och ett trettiotal meter uppströms består av ett snabbt strömmande/forsande parti med sten- och blockrik botten. Det strömmande partiet är resultatet av en restaureringsåtgärd och avgränsas uppåt av ett konstgjort dämme. (Figur 7). Uppströms dämnet är vattendraget uppdamt, bredare och lugnflytande. I detta parti täcks ytan till stor del av gul näckros. Tre broar (vid den första ligger även en läns) korsar ån på denna delsträcka. I slutet av delsträckan, i norr, går vattendraget i kulvert under busstorget vid Upplands Väsby station (Figur 8). Dominerande närmiljö består av artificiell mark (tätort/bebyggelse och väg med tillhörande vägbank). Ån har längs denna sträcka en medelbredd på 7 meter. Det var av praktiska skäl svårt att mäta djupet, men en gissning är att medelvattendjupet är cirka 1-2 meter. Bottensubstratet bedöms domineras av gyttja och findetritus uppströms dämnet. Längs sträckan noterades arterna gul näckros, igelknopp och svärds-lilja.

Figur 7. Sträckan mellan järnvägs-kulverten (överst till vänster) och kulverten under busstorget vid Upplands Väsby station rymmer bland annat ett dämme (längst upp till höger) samt föregående spegeldamm (längst ner till vänster). Sträckan fram till kulverten ser till största del ut som bilden längst ner till höger.

Figur 8. Bro över Väsbyån. Nedan bron ligger en läns.

3.4 STRÄCKA 4

Denna kulverterade sträcka på ca 160 m under busstorget väster om järnvägen inventerades 2017. Sträckan har två kulvertar med likartad storlek och utformning (Figur 9). Intagsgallren var delvis igensatta med grovdetritus (pinnar, växtdelar) vilket medförde en nivåskillnad på ca 0,1 meter mellan ytan utanför och innanför inloppet. Vattnet var mellan 0,8 och 1,2 meter djupt samt strömmande. Substratet dominerades av gyttja, findetritus och sand. I kulvertarna påträffades allmän dammussla och spetsig målarmussla samt fjädermygglarver.

Kulvertarna bedömdes sakna värde som livsmiljö för växter och ha ett litet värde för djur. Det största värdet bedöms vara att kulvertarna används som spridningsväg för fisk och musslor upp- och nedströms⁶.

⁶ Tyréns, 2017. Limniska värden i kulvert vid Upplands Väsby tågstation.

Figur 9. Utlopp från kulvert under busstorget vid Upplands Väsby station.

3.5 STRÄCKA 5

Sträckan börjar längst nedströms vid inloppet till kulverten under busstorget vid Upplands Väsby station. Ån går sedan parallellt med och öster om järnvägen. Omgivande mark är artificiell. Första sträckan närmast kulverten omges i öster av parkering. Denna mark övergår i riktning uppströms i industrimark. Längs resterande del av sträckan som omfattas av projektet "Restaurering av södra Väsbyån" utgörs omgivande mark av övriga, inte hårdgjorda ytor (parkmark, Figur 10). Mellan järnvägen och ån finns fem dagvattendammar, tre mindre i norr och två i södra delen, vilka tar emot dagvatten från avrinningsområden väster och öster om järnvägen (Figur 11). Detta vatten går sedan vidare till ån. Öster om parken ligger Marabous fabrik, som har flera dagvattenutsläpp i ån.

Ån har längs denna sträcka en medelbredd på cirka 5 meter och ett medelvattendjup på cirka 1 m. Bottensubstratet består av lera, findetritus (5-50%), grovdetritus (5-50%) samt grus (<5%). Vid musselinventering noterades illaluktande sediment. Vattenvegetation bestod av flytbladsväxter (5-50% täckning). Vattendraget är i denna delen av sträckan till största del svagt strömmande (5-50%), men i vissa delar lugnflytande (<5%) och. Sträckan är måttligt beskuggad (5-50%) och tydligt omgrävd/rätad.

Bland växtarterna noterades gul näckros, bladvass, starr, gäddnate, igelknopp, kaveldun samt träden salix, hästkastanj och al. Vid musselinventeringen noterades tre individer av större dammussla, två av äkta målarmussla, sex av spetsig målarmussla samt två exemplar av allmän dammussla. Skal av en större dammussla påträffades. Iglar av okänd art satt på vissa av skalen.

Bäver observerades i ån vid inventeringstillfället.

Figur 10. Väsbyån längs sträcka 5 med järnvägen i bakgrunden.

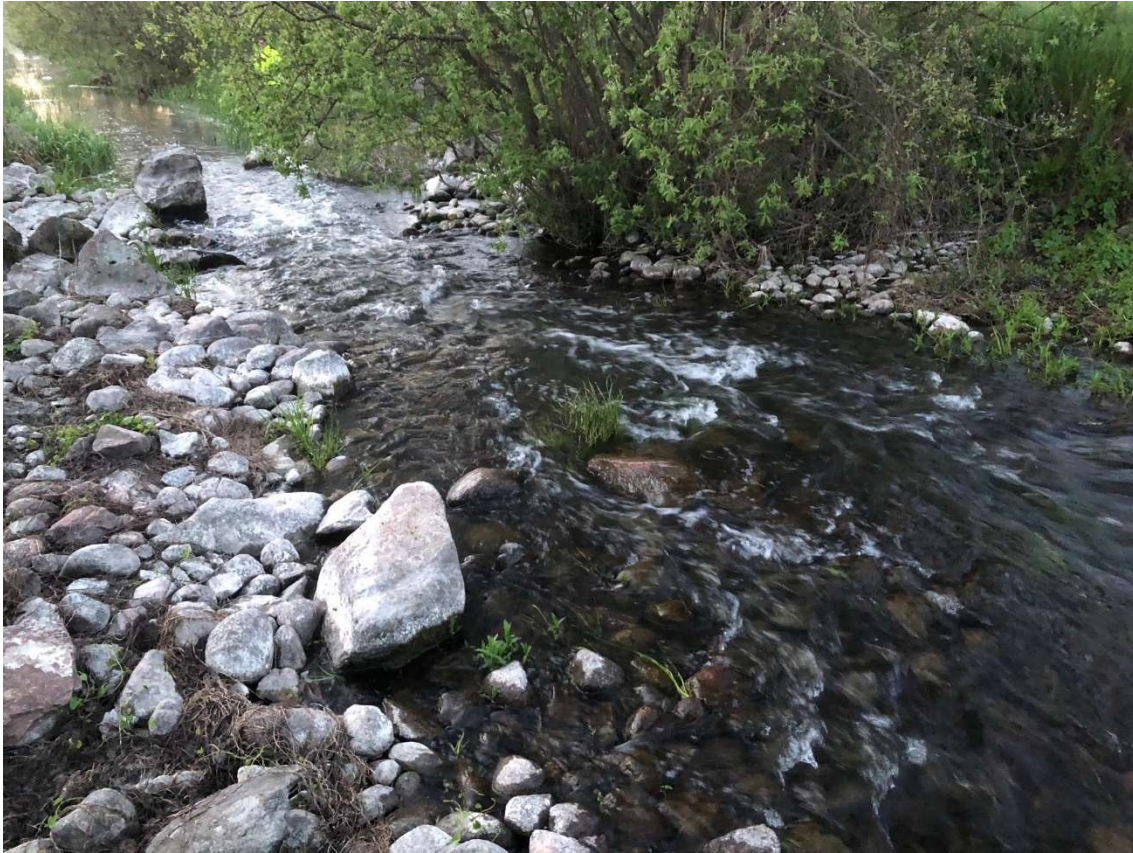
Figur 11. Del av dagvattendamm i södra delen av parken mellan Väsbyån och järnvägen.

3.6 STRÄCKA 6

Sträckan startar vid en strömsträcka där ån viker in närmare järnvägen. Strömsträckan är en konstgjord lekplats för fisk, där block, sten och grus lagts in för att skapa snabbare strömmande vatten (Figur 12). Ån går sedan under järnvägen genom ett kort parti med lövskog och kantas därefter av industrimark norrut och åkermark söderut. Ån går därpå under en bilväg och sista 300 meterna kantas ån av åkermark och öppen mark med lövskogsinslag.

Vid strömsträckan är ån betydligt smalare och grundare än i övriga delar av sträckan (ca 2 meter och 0,3 meter) och strömförhållandena bedöms här som strömmande. Närmare Edssjön är ån lugnflytande. Inom denna sträcka har ån en medelbredd på 5 meter. Bottensubstratet utgörs av sand (5-50%), block och sten (5-50%). Sträckan är beskuggad med 5-50% och åfåran täcks till 5-50% av död ved. Sträckan är tydligt omgrävd/rätad.

Bland växtarterna längs denna sträcka finns vass, närmare Edssjön sjöfräken och igelknopp.

Figur 12. Konstjord fisklekplats i början på sträcka 6.

4 VÄSBYÅNS NATURVÄRDE

Påtagligt naturvärde (3)

Utifrån ett visst biotopvärde och ett visst artvärde bedöms Väsbyåns naturvärde som påtagligt. I den bedömda åsträckan ingår inte de kulverterade avsnitten av ån. Nedan motiveras bedömningen utifrån biotopvärde och artvärde.

4.1 BIOTOPVÄRDE

Väsbyån är en å som genomgått stora förändringar. I ett tänkt naturtillstånd hade Väsbyån sannolikt slingrat och på vissa ställen meandrat fram genom ett föränderligt åplan med ömsom bredare, ömsom smalare partier. I de djupare meanderkurvorna med fortlöpande erosionsprocesser hade nipor uppstått och mellan meanderbågarna hade grundare partier med finkornigt material ansamlats och skapat en stor variationsrikedom vad gäller bottensubstrat och djup. I ett opåverkat tillstånd hade sannolikt en stor del av ån skuggats av träd som försett vattendraget med löv och insekter samt död ved, vilket ökat förutsättningarna för botten djur och fisk.

Biotopkarteringen av Väsbyån visar att merparten av åns lopp och närområde är påverkat av omgrävning, uträtning och olika typer av markanvändning. Vattendragets bredd, djupförhållanden, strömhastighet och bottensubstrat är mycket homogena vilket begränsar antalet och mängden av livsmiljöer för olika

arter. I åns närområde saknas svämplan och förekomsten av trädbevuxna kantzoner är längs flera sträckor begränsad.

Vattendragets storlek bidrar emellertid till att det finns livsmiljöer för fisk, musslor och andra vattenlevande arter under hela året. På vissa håll kantas Väsbyån av träd som förser vattendraget med skugga samt nedfallna löv och insekter, till gagn för produktion av bottendjur och fisk. Ån saknar vandringshinder för fisk och bedöms fungera som en viktig vandringsväg för många fiskarter som lever i ån eller i sjöarna upp- och nedströms. Ån bedöms även fungera som lek- och uppväxtmiljö för flertalet fiskarter. De två strömmande partierna (resultat av restaureringsprojekt) bedöms bidra med ekologiska strukturer och funktioner och potentiella lekområden för asp. Det är emellertid något osäkert om vattenföringen är tillräckligt stor för att aspen ska kunna leka på dessa lokaler. Väsbyån, exklusive kulverterade delar, bedöms som helhet ha ett *visst* biotopvärde.

4.2 ARTVÄRDE

Arter av kärlväxter och musslor som observerades längs åns sträckning redovisas i **Fel! Hittar inte referensälla.** och **Fel! Hittar inte referensälla.** Vid musselinventeringen påträffades levande musslor vid inventeringsplats B, men inte vid de övriga två lokalerna. Antalet musslor som kom upp med Lutherräfsan var relativt få och tätheterna på botten bedöms vara låga. Vid inventeringsplats C påträffades endast skal. Förutom dessa artgrupper observerades även bäver (*Castor fiber*) i ån vid inventeringstillfället. Inga fynd av musslor finns inrapporterade i musselportalen.

Tabell 1. Vattenvegetation som noterades vid inventeringen. Arternas mängd anges som dominerande (D), vanlig (V) eller enstaka (E).

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Sträcka	Förekomst
<i>Nuphar lutea</i>	Gul näckros	1,3,5	D
<i>Schoenoplectus lacustris</i>	Säv	1	E
<i>Mentha aquatica</i>	Vattenmynta	1	V
<i>Rumex hydrolapathum</i> Huds.	Vattenskräppa	1	E
<i>Lysimachia thyrsiflora</i>	Topplösa	1	V
<i>Potamogeton lucens</i>	Gäddnate	1, 5	E
<i>Juncaceae</i> sp.	Tågväxter	1	V
<i>Sparganium</i> sp.	Igelknopp	3, 5, 6	V
<i>Typha</i> sp.	Kaveldun	5	V
<i>Phragmites australis</i>	Bladvass	5	V
<i>Equisetum fluviatile</i>	Sjöfräken	6	E

Tabell 2. Musselararter som observerades på de tre inventeringslokalerna (A, B och C vilka redovisas i Figur 2).

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Plats
<i>Anodonta anatina</i>	Allmän dammussla	B
<i>Anodonta cygnea</i>	Större dammussla	B, C*
<i>Unio pictorum</i>	Äkta målarmussla	B
<i>Unio tumidus</i>	Spetsig målarmussla	B, C*

*Endast skal påträffades.

Fiskarter som vid elfisken och sjöprovfisken⁷ noterats i Väsbyån samt i vattenförekomster uppströms och nedströms ån redovisas i Tabell 3.

Tabell 3. Fiskarter i Väsbyån samt anslutande delar av vattensystemet.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Kategori enligt rödlistan	Plats
<i>Perca fluviatilis</i>	Abborre		Väsbyån
<i>Leuciscus aspius</i>	Asp	NT	Väsbyån
<i>Blicca bjoerkna</i>	Björkna		Väsbyån
<i>Abramis brama</i>	Braxen		Väsbyån
<i>Esox lucius</i>	Gädda		Väsbyån
<i>Gymnocephalus cernua</i>	Gärs		Edssjön
<i>Sander lucioperca</i>	Gös		Edssjön
<i>Lota lota</i>	Lake	NT	Oxundasjön
<i>Alburnus alburnus</i>	Löja		Väsbyån
<i>Rutilus rutilus</i>	Mört		Väsbyån
<i>Carassius carassius</i>	Ruda		Edssjön
<i>Scardinius erythrophthalmus</i>	Sarv		Väsbyån
<i>Tinca tinca</i>	Sutare		Väsbyån

Inga häckande rödlistade fågelarter med vattenanknytning har observerats längs ån enligt sökning i Artportalen. I Tabell 4 redovisas födosökande arter med vattenanknytning.

⁷ Vattenkartan, Lager: SLU Elfiskeregistret, Sjöprovfiske NORS. <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=1589fd5a099a4e309035beb900d12399> Hämtad 2019-06-27.

Tabell 4. Fågelarter med vattenanknytning vilka observerats vid Väsbyån enligt registreringar i Artportalen. Arternas rödlistning anges i förkortningarna NT (nära hotad) och VU (sårbar).

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Kategori enligt rödlistan
<i>Saxicola rubetra</i>	Buskskvätta	NT
<i>Larus argentatus</i>	Gråtrut	VU
<i>Larus fuscus</i>	Silltrut	NT
<i>Emberiza schoeniclus</i>	Sävspurv	VU
<i>Dendrocopos minor</i>	Mindre hackspett	NT

Förutom fågelarter återfinns i Artportalen även noteringar om utter (*Lutra lutra*, NT) som observerats nedströms utredningsområdet, i Fysingen, samt ål (*Anguilla anguilla*, CR) som observerats norr om stationskulverten⁸. Ålen bedöms vara ett resultat av utsättningar, och bidrar inte till att höja artvärdet.

Sammantaget gör förekomst av asp, bäver, utter samt fyra stormusselarter, varav en rödlistad, att Väsbyån bedöms ha ett visst artvärde.

5 NATURVÄRDEN I KULVERTERADE DELAR AV VÄSBYÅN

Lågt naturvärde (4)

Utifrån ett obetydligt biotopvärde och ett obetydligt artvärde bedöms naturvärdet i kulverterade delar av Väsbyån sammantaget som *lågt*.

5.1 BIOTOPVÄRDE

De kulverterade delarna är kraftigt påverkade och har mycket liten grad av naturlighet. Ekologiska strukturer och funktioner saknas i det närmaste helt. Även om kulvertarna bedöms fungera som spridningsväg för fisk och musslor mellan Edssjön och Oxundasjön bedöms de kulverterade delarna ha ett *obetydligt* biotopvärde.

5.2 ARTVÄRDE

Musselarter som i tidigare inventering observerats i kulverten vid Väsby pendeltågsstation redovisas i Tabell 5. Fisk och musslor som förekommer i ån bedöms nyttja kulvertarna som vandringsväg utan att miljön som sådan bidrar till att förbättra förutsättningarna för dessa arter. Detta gör att mussel- och fiskarterna inte tas in i bedömningen av artvärde. Artvärdet för de kulverterade delarna bedöms som *obetydligt*.

Tabell 5. Musselarter som observerats i kulverten vid Upplands Väsby pendeltågsstation.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn
<i>Anodonta anatina</i>	Allmän dammussla
<i>Unio tumidus</i>	Spetsig målarmussla

⁸ Artportalen. <https://www.artportalen.se/>. Hämtad 2019-06-26.

6 STÖRRE VATTENSALAMANDER

Större vattensalamander (*Triturus cristatus*) är klassad som livskraftig enligt Artdatabanken. Den förökar sig i småvatten med permanent vattenyta. Småvattnen har oftast mer än 10 meters diameter och ett minimidjup på 0,5 meter. Arten samexisterar sällan med fisk⁹.

6.1 OMRÅDESBESKRIVNING DAGVATTENDAMMAR

Dammarna återfinns mellan järnvägsspåret och Väsbyån mellan Älvsundavägen och Mälarvägen i Upplands Väsby kommun (Figur 13). Vattenmiljön kan enligt naturvärdesinventeringsmetodiken beskrivas som vattensamling i öppen terräng och närmiljön ängsmark/öppen mark utan bete eller odling. Omgivande träd är lövträd. Dammarna bedöms inte riskera att torka ut.

Figur 13. Inventerade dagvattendammar.

6.2 RESULTAT AV INVENTERING

Ingen observation gjordes av större vattensalamander eller något annat groddjur. Lokalerna bedöms inte ha förutsättningar för större vattensalamander då stora delar av lokalerna var igenväxta av vass och förekomsten av småkryp (insekter, spindlar

⁹ Artdatabanken Artfakta. <https://artfakta.se/artbestamning/taxon/triturus-cristatus-100141> hämtad 2019-06-24.

mm) verkade vara mycket liten. Föroreningsbelastningen på dessa lokaler (som utgör dagvattendammar) bedöms göra miljön ogästvänlig för såväl evertebrater som groddjur. Resultat från inventeringen redovisas i Tabell 5.

Tabell 5. Resultat från inventering av större vattensalamander.

Damm nr	Area	Observerad vattensalamander	Beskuggning (%)	Vattenväxter, yttäckning (%)
1	18	Nej	90	80
2	63	Nej	90	80
3	152	Nej	90	90
4	1450	Nej	20	80
5	610	Nej	29	90

7 OSÄKERHET I BEDÖMNINGARNA

7.1 NATURVÄRDEN I VÄSBYÅN

Då siktdjupet var litet vid inventeringstillfället kan småvuxna arter av undervattensväxter ha förbisetts då det finns en risk att de inte fastnar i Lutherräfsan.

I underlagen för bedömningen ingår inte inventeringar av artgrupperna fåglar, däggdjur, groddjur och bottenfauna (utöver musslor). I en limnisk naturvärdesinventering med fokus på vattenmiljön bedöms dock underlaget inom utredningen vara tillfyllt eftersom de värden som normalt kan knytas till denna typ av vattenmiljö framför allt utgörs av ekologiska funktioner som skapas av vattendragets abiotiska förhållanden i kombination med vegetationsförekomsten samt förekomst av naturvårdsarter av bottenvegetation, stormusslor och fisk. Utifrån detta perspektiv bedöms osäkerheten i bedömningarna är liten.

7.2 INVENTERING AV STÖRRE VATTENSALAMANDER

Inventeringslokalerna har inte besökts två gånger vilket metodiken för inventering av vattensalamander förespråkar i de fall arten inte noteras vid första tillfället. Lokalerna, som är dagvattendammar, var rikligt igenväxta av bland annat bladvass och hyste i övrigt inget noterbart djurliv (exempelvis saknades insekter som skraddare och spindlar), sannolikt till följd av höga föroreningshalter. I brist på öppna solbelysta vattenytor och utan förekomst av mindre evertebrater bedömdes förutsättningarna för större vattensalamander saknas.

8 SLUTSATSER

Väsbyån bedöms ha ett påtagligt naturvärde till följd av dess funktion som livsmiljö och spridningsväg för bland annat fisk och musslor. De två strömsträckorna i ån bedöms ha potential som rekryteringsmiljö för fisk, främst asp.

Kulverterade delar av ån bedöms ha ett lågt naturvärde utifrån den låga graden av naturlighet och de få ekologiska funktioner som en kulverterad sträcka har att erbjuda.

Vattensalamander påträffades inte i dagvattendammarna i södra delen av Väsbyån, och dammarna bedöms inte heller ha förutsättningar för artens förekomst.

9 REFERENSER

Artdatabanken. 2019. Musselportalen

Artdatabanken Artfakta (2019-06-24).

Artportalen. <https://www.artportalen.se/>

Länsstyrelsen i Jönköpings län. Biotopkartering vattendrag. Metodik för kartering av biotoper i och i anslutning till vattendrag. Meddelande nr 2017:09.

Malmgren et al. Naturvårdsverket. 2005. Inventering och övervakning av större vattensalamander. Version 1:0. 2005-04-21.

Swedish Standards Institute (SIS). 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning SS 199000:2014.

Tyréns. 2017. Limniska värden i kulvert vid Upplands Väsby tågstation.

Upplands Väsby kommun. 2019-03-14.

<http://www.upplandsvasby.se/minisajter/vasby-entre/om-vasby-entre/snabbfakta.html>. Hämtad 2019-06-24.

Vattenkartan, Lager: SLU Elfiskeregistret, Sjöprovfiske NORS. <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=1589fd5a099a4e309035beb900d12399>